

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

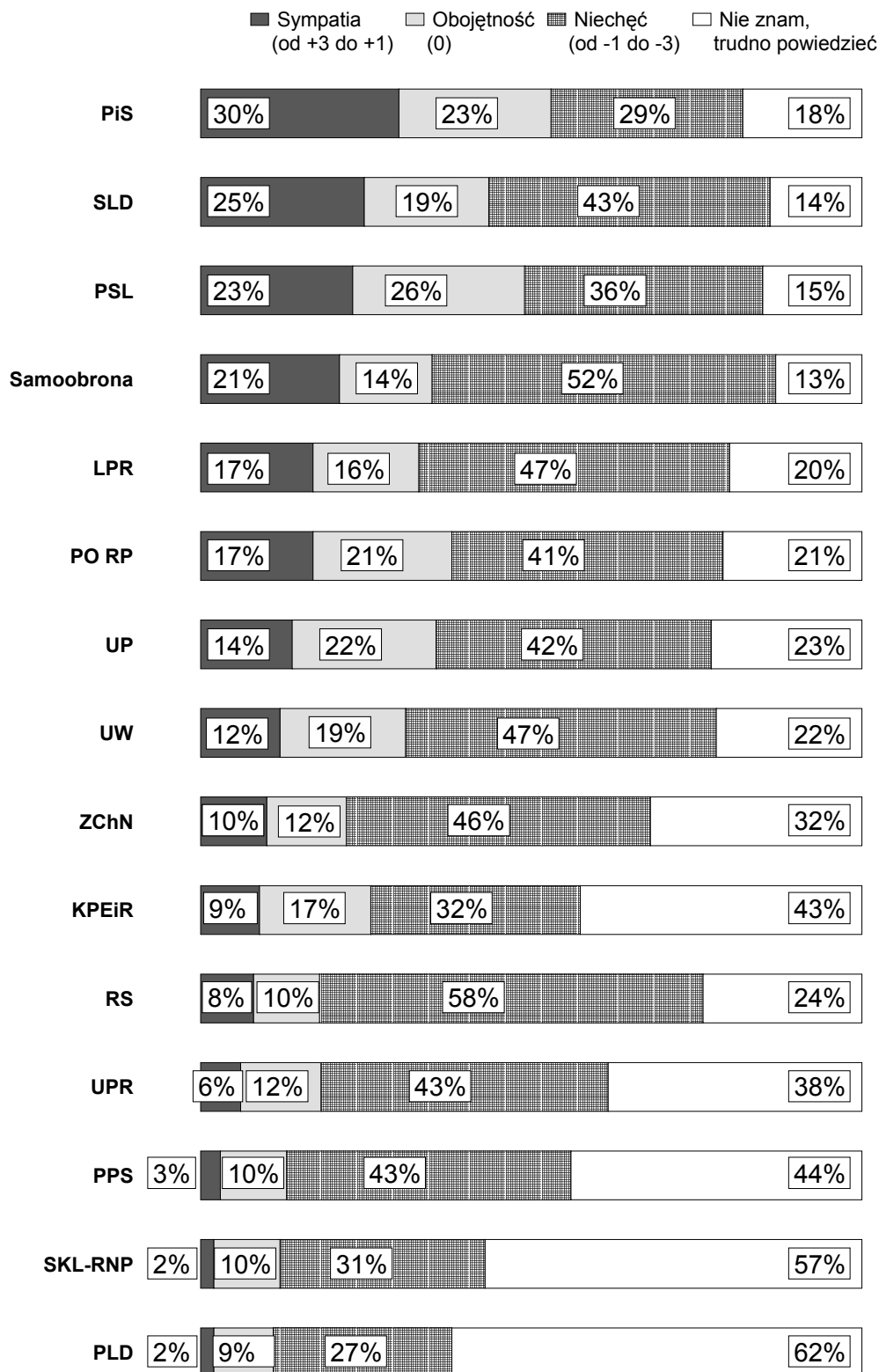
BS/38/2003

STOSUNEK DO PARTII POLITYCZNYCH

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LUTY 2003

PROSZĘ, BY O KAŻDYM Z TYCH UGRUPOWAŃ POWIEDZIAŁ(A) PAN(I), CZY, OGÓLNIE RZECZ BIORĄC, BUDZI ONO W PANU(I) SYMPATIE CZY TEŻ NIECHĘĆ? (SKALA OD +3 DO -3)

Utrzymująca się trudna sytuacja gospodarcza, wysoki poziom bezrobocia oraz brak widoków, by mogło się to zmienić, sprawiają, że Polacy w większości negatywnie postrzegają kierunek rozwoju sytuacji w kraju. Pesymizm i apatia odnosi się również do życia politycznego. Ankietowani krytycznie oceniają działalność najważniejszych instytucji przedstawicielskich, takich jak Sejm czy Senat, czują się przez nie słabo reprezentowani, uważają, że instytucje te żyją własnym życiem i nie zajmują się sprawami, które dla zwykłych obywateli są najważniejsze¹. Poczucie reprezentatywności instytucji przedstawicielskich jest związane z sytuacją wśród partii politycznych - zgodnością ich ofert programowych z oczekiwaniami społecznymi. Czy Polacy znajdują partie „mówiące ich głosem”, które mogliby obdarzyć zaufaniem? Czy do najważniejszych ugrupowań funkcjonujących na naszej scenie politycznej odnoszą się z sympatią czy też z rezerwą? Spróbujmy w tym kontekście i nieco inaczej niż zwykle przyjrzeć się społecznemu stosunkowi do poszczególnych partii politycznych.

POLITYCZNA APROBATA I DEZAPROBATA

Podobnie jak inne instytucje o charakterze politycznym, partie polityczne nie cieszą się sympatią Polaków². Wręcz przeciwnie, w nastawieniu do nich dominuje niechęć. Nawet najbardziej liczące się ugrupowania, uzyskujące w wyborach znaczące poparcie społeczne, spotykają się raczej z niechęcią niż z przychylnością.

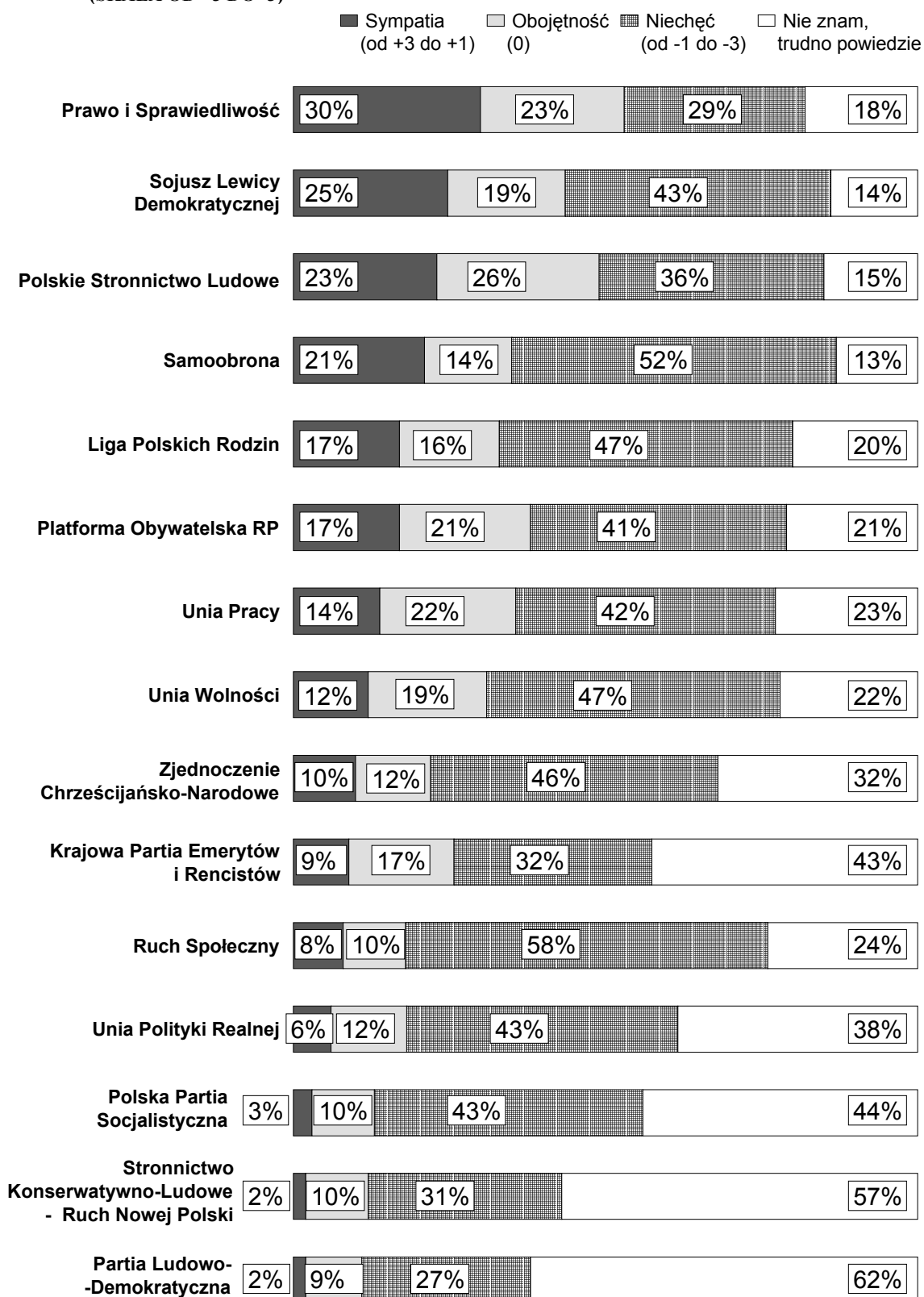
¹ Por. komunikat CBOS „Sejm IV kadencji po pierwszym roku funkcjonowania”, styczeń 2003.

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (150), 8-11 listopada 2002, reprezentatywna próba losowo-adresowa dorosłych mieszkańców Polski (N=1042).

Najwięcej negatywnych emocji wzbudza spadkobierca AWS, głównego ugrupowania poprzedniej koalicji rządowej, czyli Ruch Społeczny. Niechęć do tej marginalnej dziś partii deklaruje aż 58% ogółu ankietowanych i - jak można sądzić - właśnie rodowód polityczny oraz stosunek do dawnej AWS warunkuje takie nastawienie wobec tego bardzo mało widocznego na scenie politycznej ugrupowania. Z mniejszą dezaprobatą (52% deklaracji niechęci) spotyka się Samoobrona - ugrupowanie najczęściej chyba bulwersujące komentatorów sceny politycznej, krytykowane za awanturnictwo oraz brak szacunku dla instytucji państwa. Do ugrupowań najczęściej budzących niechęć zaliczają się także Unia Wolności, Liga Polskich Rodzin (po 47% deklaracji niechęci) oraz ZChN (46%). Niewiele rzadziej niechęć budzą również takie ugrupowania, jak: PPS, UPR (po 43%), UP (42%) czy zdecydowanie dystansujący inne partie pod względem rozmiarów społecznego poparcia - SLD (43%). W sumie można stwierdzić, że w przypadku większości stosunkowo najlepiej znanych i najbardziej znaczących ugrupowań polskiej sceny politycznej odsetek deklaracji niechęci nie spada poniżej dwóch piątych. Każde z tych ugrupowań ma zatem co najmniej dwie piąte zdeklarowanych przeciwników. Spośród uwzględnionych w badaniu partii z relatywnie najmniejszą niechęcią spotyka się PLD. Jest to jednak ugrupowanie bardzo mało znane i oceniane przez wąską grupę badanych (38%), stąd też rozmiary społecznej aprobaty i dezaprobaty są siłą rzeczy mniejsze niż w przypadku innych ugrupowań. Niemniej jednak poziom niechęci do PLD jest stosunkowo wysoki (27%) i nastawienie to zdecydowanie dominuje w społecznym odbiorze tej partii.

Spośród ugrupowań polskiej sceny politycznej zdecydowanie najlepiej odbierane jest Prawo i Sprawiedliwość. Partia ta stosunkowo najczęściej budzi sympatię badanych (30%), a poziom niechęci do niej (29%) jest w porównaniu z innymi ugrupowaniami relatywnie niski. Mniejszą sympatią (25%) cieszy się SLD, którego elektorat zdecydowanie przewyższa liczebnie potencjalnych wyborców innych ugrupowań. Nieco rzadziej z przychylnym nastawieniem spotykają się PSL (23%) oraz Samoobrona (21%). Sympatię do PO oraz LPR deklaruje niespełna jedna piąta badanych (po 17%).

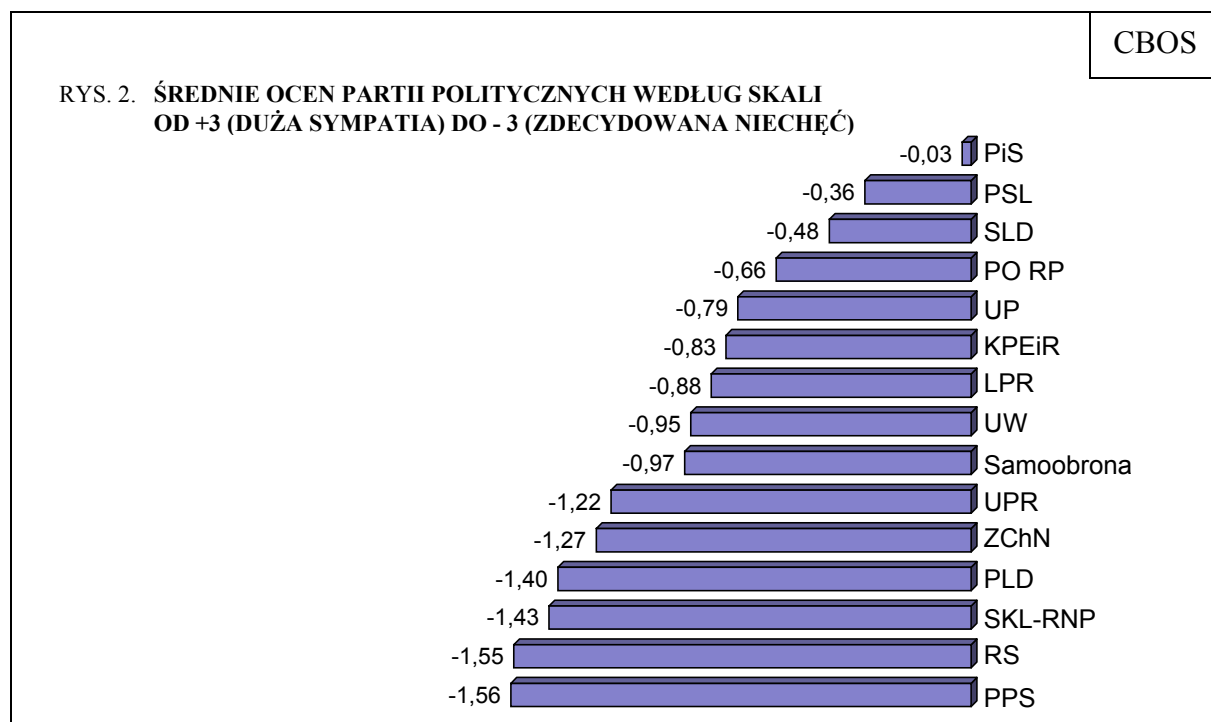
RYS. 1. PROSZĘ, BY O KAŻDYM Z TYCH UGRUPOWAŃ POWIEDZIAŁ(A) PAN(I), CZY, OGÓLNIE RZECZ BIORĄC, BUDZI ONO W PANU(I) SYMPATIE CZY TEŻ NIECHĘĆ?
(SKALA OD +3 DO -3)

Z najmniejszą aprobatą spotykają się ugrupowania najmniej znane i oceniane przez niewielkie grupy badanych, takie jak PLD i SKL-RNP, których nie rozpoznaje odpowiednio aż 62% i 57% ankietowanych. Przychylny stosunek do tych ugrupowań ma zaledwie po 2% badanych. Z minimalną sympatią (3%) spotyka się również stosunkowo mało znana PPS (nie rozpoznaje jej 44% ankietowanych), z niewiele większą zaś UPR (6%) oraz RS (8%).

Rozmiary sympatii do poszczególnych ugrupowań nie przekładają się wprost na deklaracje poparcia w wyborach. Warto zwrócić uwagę, że o ile ugrupowania uzyskujące znaczące poparcie społeczne i najbardziej liczące się na scenie politycznej mają jednak obok niemałej rzeszy przeciwników również relatywnie sporo zwolenników, o tyle w stosunku do małych ugrupowań, praktycznie niemających większego wpływu na to, co się dzieje w kraju, zdecydowanym dominującym nastawieniem pozostaje niechęć. Co znamienne, dotyczy to nie tylko ugrupowań, których pozycja na skutek utraty społecznego zaufania uległa w ostatnich latach marginalizacji, ale również partii mało znanych i trudno poddających się ocenie. W sumie wynik ten może potwierdzać tezę, że obecnie Polacy są zniechęceni do polityki, polityków i *a priori* negatywnie odnoszą się do partii politycznych jako takich.

Dobrze obrazują to średnie ocen partii, które pozwalają wyeliminować wpływ różnic w poziomie deklaracji wynikających ze stopnia znajomości poszczególnych ugrupowań.

Czołówkę rankingu średnich, jednak w innej kolejności niż wynikałoby to z rozmiarów deklaracji poparcia w wyborach, stanowią główne ugrupowania sceny politycznej. Najwyższą średnią ocen uzyskał PiS. Na drugim miejscu pod względem wartości średniej plasuje się PSL, wyprzedzając bardziej kontrowersyjnie odbierane SLD. Czwarte miejsce wśród stosunkowo najlepiej postrzeganych partii zajmuje PO. Spośród najbardziej liczących się obecnie na polskiej scenie politycznej ugrupowań stosunkowo najgorzej w ocenie badanych wypadły LPR oraz Samoobrona. Dalsze pozycje - z jeszcze niższą średnią ocen - zajmują partie o raczej marginalnym dziś znaczeniu. Najgorzej ze wszystkich uwzględnionych w naszym badaniu ugrupowań odbierane są PPS (-1,56 punktu) oraz RS (-1,55). Tylko w nieco mniejszym stopniu niechęć dominuje jednak także w ocenie bardzo mało znanych partii SKL-RNP (-1,43) oraz PLD (-1,40).

W społecznym odbiorze wszystkich uwzględnionych w sondażu partii, z wyjątkiem PiS, który uzyskał średnią bliską „0”, można mówić o wyraźnej przewadze negatywnych nastawień. Dominacja niechęci w społecznym odbiorze partii nie jest bynajmniej nowym zjawiskiem w naszej rzeczywistości politycznej. Taką samą tendencję rejestrowaliśmy także w ubiegłych latach³. Pełne porównanie skali tego zjawiska i jego kształtowania się w czasie nie jest jednak możliwe ze względu na zmiany wśród samych ugrupowań (łączenie, powoływanie nowych) oraz zmiany w układzie sił na scenie politycznej i wynikający stąd inny dobór partii, które poddawane były społecznej ocenie w kolejnych sondażach. Porównań takich możemy dokonać jedynie w odniesieniu do kilku partii o dłuższym stażu (w niezmienionej formie) na scenie politycznej. Są to ugrupowania obecnej koalicji rządowej: SLD, UP, PSL oraz reprezentujące poprzedni układ rządzący UW i RS.

³ Por. komunikaty CBOS: „Społeczne wizerunki partii i ugrupowań politycznych”, wrzesień 1996, oraz „Postrzeganie partii politycznych”, lipiec 1999.

Tabela 1

Partie i ugrupowania polityczne	Czy, ogólnie rzecz biorąc, partia ta (ugrupowanie to) budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć? (Skala od +3 do -3)														
	Sympatia (od +3 do +1)			Obojętność (0)			Niechęć (od -1 do -3)			Trudno powiedzieć			Średnia ocen		
	'96	'99	'02	'96	'99	'02	'96	'99	'02	'96	'99	'02	'96	'99	'02
	w procentach														
PSL	28	18	23	33	21	26	29	47	36	10	14	15	-0,06	-0,71	-0,36
„S”/AWS/RS*	34	21	8	24	16	10	34	56	58	8	8	24	-0,07	-0,92	-1,55
SLD	26	27	25	25	19	19	38	44	43	11	10	14	-0,46	-0,44	-0,48
UP	19	16	14	35	19	22	23	44	42	23	21	23	-0,14	-0,77	-0,79
UW	26	17	12	29	23	19	29	46	47	17	14	22	-0,10	-0,73	-0,95

* W 1996 roku pytanie dotyczyło NSZZ „Solidarność”, w roku 1999 - Akcji Wyborczej Solidarność

Interesujące jest, że mimo zmiany statusu z głównej partii opozycyjnej, jaką w roku 1999 był SLD, na partię sprawującą obecnie władzę - stosunek do Sojuszu praktycznie się nie zmienił. Średnie ocen na skali aprobaty i dezaprobaty są bardzo zbliżone. Co więcej, mimo różnic w poziomie poparcia, jakim SLD cieszył się w ostatnich latach (od 1996 roku), nastawienie wobec tej partii okazuje się dość stabilne. Pod tym względem społeczny stosunek do SLD jest raczej wyjątkiem niż regułą. Jeszcze tylko oceny Unii Pracy są zbliżone do ocen z 1999 roku. W porównaniu z sytuacją sprzed sześciu lat ugrupowanie to odbierane jest jednak znacznie gorzej. Wyraźnie lepszy niż przed trzema laty jest natomiast stosunek opinii publicznej do PSL (różnica średnich 0,35 punktu). Ugrupowanie to budzi jednak obecnie nieco większą niechęć niż w 1996 roku, a więc pod koniec rządów pierwszej wspólnej koalicji z SLD.

Jako sukcesywna utrata społecznej aprobaty jawi się natomiast historia kolejnych reprezentacji politycznych związanych z NSZZ „Solidarność”. O ile w roku 1996 w społecznym odbiorze sympatia i niechęć do „S” się równoważyły (średnia ocen bliska „0”), o tyle już AWS (jako szeroka koalicja prawicowa z udziałem reprezentacji związkowej) w trzecim roku swych rządów postrzegana była zdecydowanie nieprzychylnie. Jeszcze gorsze są obecne notowania Ruchu Społecznego. Podobnie - od 1996 roku - na zdecydowanie niekorzystny zmieniał się również stosunek do Unii Wolności. Zmiany te miały jednak nieco mniej radykalny charakter niż w przypadku „S” i jej następców.

ZRÓŻNICOWANIA SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNE

Stosunek do **Sojuszu Lewicy Demokratycznej** okazuje się dość słabo zróżnicowany ze względu na cechy społeczno-demograficzne, takie jak wiek, płeć czy poziom wykształcenia. Osoby lepiej wykształcone oraz mieszkańcy wielkich miast częściej mają sprecyzowany stosunek do tej partii, ale równocześnie częściej niż pozostali badani zaliczają się zarówno do sympatyków, jak i przeciwników SLD. Partia ta stosunkowo najczęściej spotyka się z aprobatą osób w wieku przedemerytalnym (od 55 do 64 lat) i nieco młodszych (od 45 do 54 lat), mieszkańców miast średniej wielkości (od 20 do 100 tys. ludności). Spośród grup społeczno-zawodowych sympatią dla tego ugrupowania wyróżniają się przede wszystkim pracownicy umysłowi niższego szczebla, jednak nawet wśród nich negatywne nastawienie przeważa nad pozytywnym. Czynnikiem wyraźnie różnicującym stosunek do SLD jest ocena własnych warunków materialnych - im są one lepsze, tym częściej partia ta spotyka się z sympatią badanych. Stosunek do SLD najsilniej warunkuje jednak orientacja polityczna ankietowanych. O ile wśród osób o poglądach lewicowych większość (55%) odnosi się do SLD z sympatią, o tyle wśród utożsamiających się z prawicą odsetek deklaracji sympatii wynosi zaledwie 10%, zdecydowanie przeważa zaś (71%) niechęć do tej partii.

Drugie z najbardziej liczących się ugrupowań **Prawo i Sprawiedliwość** spotyka się z największą sympatią wśród osób w wieku od 55 do 64 lat, mieszkańców miast najmniejszych (35%) oraz największych (36%). Tych ostatnich cechuje jednak zdecydowanie najbardziej ambiwalentny stosunek do tej partii - najczęściej zarazem zaliczają się do jej przeciwników. Sympatii dla PiS wyraźnie sprzyja wyższy poziom wykształcenia. Spośród grup społeczno-zawodowych do sympatyków PiS stosunkowo najczęściej zaliczają się przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (33%), pracownicy umysłowi niższego szczebla (36%), a także renciści (35%). Podobnie jak w przypadku SLD, czynnikiem najsilniej warunkującym nastawienie do PiS pozostają poglądy polityczne. Zależności te nie są tu jednak tak silne. O ile co drugi badany identyfikujący się z prawicą (50%) ma pozytywny stosunek do PiS, o tyle wśród osób o poglądach lewicowych nastawienie takie deklaruje prawie jedna czwarta (24%), najlicniejsza grupa zaś (43%) odnosi się do tej partii z niechęcią.

Do sympatyków **Samoobrony** stosunkowo najczęściej zaliczają się mieszkańcy wsi (34%), osoby z wykształceniem podstawowym (30%) lub co najwyżej zasadniczym zawodowym (26%), badani deklarujący najniższe (do 299 zł) dochody na członka rodziny (33%) i negatywnie oceniający swoją sytuację materialną (26%). Spośród grup społeczno-zawodowych sympatię dla partii Andrzeja Leppera zdecydowanie najczęściej deklarują rolnicy. Taki stosunek do Samoobrony ma aż 54% badanych z tej grupy.

Zamieszkiwanie na wsi, niski poziom wykształcenia oraz niskie dochody i złe oceny własnych warunków materialnych sprzyjają także sympatiom dla **Polskiego Stronnictwa Ludowego**. W odróżnieniu od Samoobrony zależności te są jednak nieco słabsze, a PSL generalnie postrzegany jest też w sposób mniej kontrowersyjny niż partia Leppera. Do sympatyków ludowców stosunkowo najczęściej, co zrozumiałe, zaliczają się rolnicy. W tej grupie sympatie dla PSL są jednak nieco słabsze niż dla Samoobrony (odpowiednio: 47% i 54%), częściej też z dezaprobatą rolników spotyka się PSL niż partia Leppera (odpowiednio: 33% i 28%).

Sympatię do **Ligi Polskich Rodzin** częściej niż inni deklarują osoby starsze - powyżej 55 roku życia, z wykształceniem podstawowym, negatywnie oceniające własne warunki materialne, nieco częściej mieszkańcy wsi niż miast. Spośród grup społeczno-zawodowych najczęściej są to robotnicy niewykwalifikowani oraz emeryci i renciści. Nastawienie do LPR stosunkowo najsilniej różnicuje jednak religijność badanych oraz ich poglądy polityczne. Do sympatyków tej partii częściej zaliczają się osoby biorące udział w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu niż praktykujące rzadziej, a także badani deklarujący prawicowe poglądy polityczne. Mimo że pozytywnemu nastawieniu do LPR wyraźnie sprzyja orientacja prawicowa, nawet w tej grupie przeważają osoby mające negatywny stosunek do LPR (41% wobec 33% deklaracji sympatii).

Do sympatyków **Platformy Obywatelskiej** nieco częściej niż inni zaliczają się ludzie młodzi - w wieku od 18 do 34 lat. Sympatię dla tej partii deklarują przede wszystkim mieszkańcy dużych miast, zwłaszcza największych, a także badani z wyższym wykształceniem oraz uzyskujący wysokie dochody na osobę w rodzinie. Stosunek do PO

wyrażnie zależy od przynależności do grupy społeczno-zawodowej. Pozytywne nastawienie do tej partii relatywnie najczęściej deklarują pracownicy umysłowi niższego szczebla (29%), przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (26%), osoby pracujące na własny rachunek (25%), a spośród biernych zawodowo - uczniowie i studenci (28%). Zdecydowanie najgorzej wypada ona natomiast w ocenie robotników wykwalifikowanych (60% deklaracji niechęci), a zwłaszcza rolników (67%).

SYMPATIE I ANTYPATIE ELEKTORATÓW GŁÓWNYCH UGRUPOWAŃ POLITYCZNYCH

Pozytywne nastawienie i sympatia do partii, na którą Polacy skłonni byliby głosować w wyborach, jest czymś oczywistym, choć - zwłaszcza w okresie przedwyborczym - nie musi być bezwzględnym warunkiem wyborczego poparcia. Często obywatele kierują się w swych decyzjach wyborczych zasadą wyboru „mniejszego zła” lub oceną szans danego ugrupowania na wejście do parlamentu - wówczas sympatie polityczne przegrywają z chłodną kalkulacją. Generalnie jednak zdecydowana większość badanych zamierzających głosować na poszczególne ugrupowania deklaruje również sympatię dla nich. Rozmiary tej sympatii w zależności od partii wahają się od 81% w przypadku elektoratu LPR do 96% wśród zwolenników UW.

Tabela 2

Elektoraty partii politycznych	Stosunek do poszczególnych ugrupowań w ich własnych elektoratach*				
	Sympatia (od +3 do +1)	Obojętność (0)	Niechęć (od -1 do -3)	Trudno powiedzieć	Średnia ocen
	w procentach				
LPR	81	8	5	6	2,05
Samoobrona	84	9	5	3	1,95
PO RP	86	14	0	0	2,07
PSL	86	10	2	2	2,10
SLD	87	10	3	1	1,96
PiS	89	5	4	1	1,94
UW**	96	0	4	0	2,41

* Pominięto pozostałe uwzględnione w badaniu ugrupowania ze względu na znikome odsetki osób deklarujących dla nich poparcie.

** Ze względu na małą liczebność badanych deklarujących poparcie dla tej partii wyniki jej dotyczące przedstawione w tym komunikacie należy traktować z dużą dozą ostrożności.

Charakterystycznym elementem identyfikacji politycznych Polaków jest natomiast to, że praktycznie sympatie te koncentrują się wyłącznie na jednym wybranym ugrupowaniu, a towarzyszy temu wyraźnie negatywne nastawienie do wszystkich pozostałych partii. Podobnie jak w ubiegłych latach, również w dzisiejszej rzeczywistości politycznej zjawisko określane mianem partii drugiego wyboru czy partii alternatywnych występuje w bardzo ograniczonym zakresie.

Tabela 3

Potencjalne elektoraty partii politycznych	Czy, ogólnie rzecz biorąc, ugrupowanie to budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć?						
	LPR	PO RP	PSL	PiS	Samoobrona	SLD	UW
	Średnie ocen według skali od +3 do -3						
KPEiR	-0,16	-1,04	-0,96	-0,81	-0,14	-1,01	-0,71
LPR	2,05	-1,17	-0,69	-0,56	0,01	-1,84	-1,71
PLD	-1,09	-1,45	-1,87	-1,60	-1,12	-1,25	-0,65
PO RP	-1,08	2,07	-1,42	-0,16	-1,10	-0,93	0,39
PPS	-1,40	-2,10	-1,55	-2,12	-1,02	-1,12	-1,23
PSL	-0,34	-0,77	2,10	-0,93	0,09	0,09	-0,83
PiS	0,13	0,96	0,06	1,94	-0,26	-0,60	0,47
RS	-1,30	-0,99	-1,90	-0,54	-1,64	-1,95	-0,94
Samoobrona	-0,31	-2,11	-0,60	-1,49	1,95	-1,72	-2,38
SLD	-1,52	-1,53	-0,35	-1,63	-0,54	1,96	-0,84
SKL-RNP	-0,70	-1,31	-1,76	-0,88	-1,17	-1,61	-0,55
UPR	-1,04	-1,30	-1,02	-0,99	-1,41	-1,39	-0,34
UP	-1,04	-1,27	-0,83	-1,49	-0,77	0,29	-0,33
UW	-0,98	-0,28	-1,53	-0,87	-1,16	-0,72	2,41
ZChN	-0,04	-1,10	-1,78	-0,84	-0,87	-1,94	-1,19

W elektoracie rządzącego **Sojuszu Lewicy Demokratycznej** stosunkowo największe sympatie budzą ugrupowania współkoalicjantów - Unii Pracy (38%) oraz PSL (34%). Z kolei do najgorzej odbieranych należą partie z drugiej strony sceny politycznej, takie jak RS (77% deklaracji niechęci), LPR (75%) oraz ZChN (67%). Ugrupowaniem zdecydowanie nieakceptowanym przez elektorat SLD jest również Samoobrona (73%). Niechęć, jaką do partii Leppera żywią zwolennicy SLD, jest zbliżona do tej, jaką budzi w nich LPR.

Natomiast sama SLD stosunkowo najlepiej wypada w ocenie elektoratu współrządzącego PSL. Niemniej jednak i wśród wyborców tej partii dominuje niechęć do SLD (44% wobec 24% deklaracji sympatii). Wyraźnie lepsze jest nastawienie elektoratu SLD w stosunku do PSL. Ponad jedna trzecia wyborców Sojuszu (34%) deklaruje sympatię dla partii ludowców, natomiast nieco ponad jedna czwarta (27%) zalicza się do jej przeciwników. Partia Leszka Millera spotyka się z największą niechęcią w elektoratach ugrupowań sytuujących się po prawej stronie sceny politycznej. Niechęć do SLD żywi blisko trzy czwarte zwolenników PiS (72%), PO oraz LPR (po 70%).

Prawo i Sprawiedliwość jest ugrupowaniem, o którym można powiedzieć, że w największym stopniu jest w stanie przekraczać podziały polityczne na polskiej scenie - znajduje stosunkowo najwięcej sympatyków w elektoratach wszystkich pozostałych partii, bez względu na ich rodowód polityczny. Najsilniejsze są afiliacje wobec tego ugrupowania ze strony wyborców PO, których większość (57%) deklaruje sympatię dla PiS. Partia ta ma także dużo sympatyków wśród wyborców UW (46%), a pozytywny stosunek do niej przeważa również w elektoratach PSL oraz LPR. Stosunkowo najbardziej negatywne nastawienie do PiS deklarują wyborcy SLD.

Sympatie elektoratu PO, a zwłaszcza UW nie są symetryczne i w pełni odwzajemniane przez wyborców PiS. Stosunkowo najbliższa zwolennikom tej partii Platforma Obywatelska cieszy się sympatią zaledwie jednej trzeciej elektoratu PiS, a liczebnie taka sama grupa ma do PO niechętny stosunek. Zdecydowanie negatywne jest natomiast nastawienie elektoratu PiS do UW (53% deklaracji niechęci). Obok wspomnianej wcześniej niechęci do SLD, który pod tym względem zajmuje pierwsze miejsce w elektoracie PiS, zwolennicy tej partii zdecydowanie nie lubią Samoobrony oraz PSL (odpowiednio: 65% i 54% deklaracji).

W przeciwieństwie do PiS **Samoobrona** jest zdecydowanym rekordzistą, jeśli chodzi o rozmiary niechęci, z jaką ugrupowanie to jest odbierane przez zwolenników innych partii. Z najsilniejszą dezaprobatą spotyka się ono w elektoracie PO - aż 86% zwolenników tej partii deklaruje niechęć do Samoobrony. Nieprzychylny stosunek do partii Leppera zdecydowanie dominuje w elektoratach UW (82% deklaracji niechęci) oraz SLD (73%). Interesujące, że

Samoobrona jest stosunkowo najlepiej odbierana przez elektorat LPR, a następnie PSL. Do jej sympatyków zalicza się co czwarty potencjalny wyborca tych partii. Sam elektorat Samoobrony, niejako wbrew agresywnemu stylowi uprawiania polityki przez tę partię, okazuje się dość stonowany w swym stosunku do poszczególnych ugrupowań sceny politycznej.

Platforma Obywatelska zdecydowanie najczęściej pozytywnych emocji budzi w elektoracie Unii Wolności (55% deklaracji sympatii). Nastawienie to nie jest jednak w pełni odwzajemnione. Zwolennikom PO wyraźnie bliżej jest do PiS, sympatię dla UW żywi tylko jedna trzecia elektoratu Platformy. Z kolei najbardziej negatywnie odbierane jest PO przez zwolenników obecnej koalicji rządzącej - SLD i PSL (57% i 55% deklaracji niechęci). Z dużą niechęcią Platforma spotyka się również w elektoracie Samoobrony - ugrupowania budzącego najczęściej negatywnych emocji wśród zwolenników PO, a także wyborców LPR. Niechęć do Platformy deklaruje połowa elektoratu partii Andrzeja Leppera (50%) i niemal tyle samo potencjalnych wyborców LPR (48%).

Zdecydowanie najbardziej krytyczny stosunek do **Ligi Polskich Rodzin** mają elektoraty Unii Wolności (80% deklaracji niechęci), SLD (75%) oraz PO (67%). Spośród liczących się obecnie na scenie politycznej ugrupowań stosunkowo najczęściej sympatyków ma LPR wśród potencjalnych wyborców Samoobrony (31%). Dość nieoczekiwanie zatem LPR oraz Samoobrona są ugrupowaniami, które dla dość znacznej części ich elektoratów mogłyby stanowić alternatywę polityczną.

Natomiast ugrupowaniem najsilniej odrzucanym przez elektorat LPR jest SLD. Zwolennicy LPR w większości żywią również niechęć do RS (57%). Kolejne miejsca wśród ugrupowań najczęściej odrzucanych przez ten elektorat zajmują UW, UP oraz PO. Niechęć do tych partii żywi około połowy zwolenników LPR.

Relatywnie najczęściej sympatyków **Polskiego Stronnictwa Ludowego** znajdujemy zarówno w elektoracie konkurencyjnej partii chłopskiej - Samoobrony, jak i wśród wyborców współkoalicjanta - SLD (odpowiednio: 35% i 34% deklaracji sympatii). Relatywnie najbardziej niechętnie nastawieni wobec tej partii są natomiast zwolennicy UW (57%), PiS (54%) oraz PO (51%). Natomiast wśród wyborców PSL, podobnie jak i w elektoratach

innych liczących się ugrupowań polskiej sceny politycznej, stosunkowo najwięcej sympatii budzi PiS (36%). Mniejsza jest natomiast sympatia dla Samoobrony (25%) oraz SLD (24%).

Tabela 4

Elektoraty ugrupowań politycznych	Czy, ogólnie rzecz biorąc, KPEiR budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć? (Skala od +3 do -3)				
	Sympatia (od +3 do +1)	Obojętność (0)	Niechęć (od -1 do -3)	Trudno powiedzieć/ nie znam	Średnia ocen
	w procentach				
LPR	20	24	27	30	-0,16
PO RP	5	24	46	25	-1,04
PSL	5	25	33	38	-0,96
PiS	12	17	43	29	-0,81
Samoobrona	12	13	17	58	-0,14
SLD	6	24	38	33	-1,01
UW	9	20	44	27	-0,71

Tabela 5

Elektoraty ugrupowań politycznych	Czy, ogólnie rzecz biorąc, LPR budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć? (Skala od +3 do -3)				
	Sympatia (od +3 do +1)	Obojętność (0)	Niechęć (od -1 do -3)	Trudno powiedzieć/ nie znam	Średnia ocen
	w procentach				
LPR	81	8	5	6	2,05
PO RP	25	8	67	0	-1,17
PSL	15	25	38	22	-0,69
PiS	24	26	43	7	-0,56
Samoobrona	31	22	30	17	0,01
SLD	4	14	75	7	-1,84
UW	0	20	80	0	-1,71

Tabela 6

Elektoraty ugrupowań politycznych	Czy, ogólnie rzecz biorąc, PLD budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć? (Skala od +3 do -3)				
	Sympatia (od +3 do +1)	Obojętność (0)	Niechęć (od -1 do -3)	Trudno powiedzieć/ nie znam	Średnia ocen
	w procentach				
LPR	3	8	20	70	-1,09
PO RP	5	14	41	40	-1,45
PSL	0	2	24	74	-1,87
PiS	0	9	34	57	-1,60
Samoobrona	4	15	26	55	-1,12
SLD	3	12	33	52	-1,25
UW	8	15	26	51	-0,65

Tabela 7

Elektoraty ugrupowań politycznych	Czy, ogólnie rzecz biorąc, PO RP budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć? (Skala od +3 do -3)				
	Sympatia (od +3 do +1)	Obojętność (0)	Niechęć (od -1 do -3)	Trudno powiedzieć/ nie znam	Średnia ocen
	w procentach				
LPR	8	22	48	21	-1,08
PO RP	86	14	0	0	2,07
PSL	3	16	55	26	-1,42
PiS	34	24	35	7	-0,16
Samoobrona	11	20	50	19	-1,10
SLD	12	24	57	7	-0,93
UW	55	11	30	4	0,39

Tabela 8

Elektoraty ugrupowań politycznych	Czy, ogólnie rzecz biorąc, PPS budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć? (Skala od +3 do -3)				
	Sympatia (od +3 do +1)	Obojętność (0)	Niechęć (od -1 do -3)	Trudno powiedzieć/ nie znam	Średnia ocen
	w procentach				
LPR	7	13	40	40	-1,40
PO RP	0	10	64	26	-2,10
PSL	0	11	43	46	-1,55
PiS	3	6	73	18	-2,12
Samobrona	10	14	39	37	-1,02
SLD	6	18	44	32	-1,12
UW	8	17	67	8	-1,23

Tabela 9

Elektoraty ugrupowań politycznych	Czy, ogólnie rzecz biorąc, PSL budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć? (Skala od +3 do -3)				
	Sympatia (od +3 do +1)	Obojętność (0)	Niechęć (od -1 do -3)	Trudno powiedzieć/ nie znam	Średnia ocen
	w procentach				
LPR	27	25	34	14	-0,34
PO RP	20	28	51	1	-0,77
PSL	86	10	2	2	2,10
PiS	13	30	54	3	-0,93
Samoobrona	35	27	28	10	0,09
SLD	34	35	27	4	0,09
UW	15	21	57	7	-0,83

Tabela 10

Elektoraty ugrupowań politycznych	Czy, ogólnie rzecz biorąc, PiS budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć? (Skala od +3 do -3)				
	Sympatia (od +3 do +1)	Obojętność (0)	Niechęć (od -1 do -3)	Trudno powiedzieć/ nie znam	Średnia ocen
	w procentach				
LPR	30	31	25	15	0,13
PO RP	57	32	11	0	0,96
PSL	36	23	27	14	0,06
PiS	89	5	4	1	1,94
Samoobrona	28	15	38	19	-0,26
SLD	24	25	41	10	-0,60
UW	46	35	19	0	0,47

Tabela 11

Elektoraty ugrupowań politycznych	Czy, ogólnie rzecz biorąc, RS budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć? (Skala od +3 do -3)				
	Sympatia (od +3 do +1)	Obojętność (0)	Niechęć (od -1 do -3)	Trudno powiedzieć/ nie znam	Średnia ocen
	w procentach				
LPR	12	13	57	18	-1,30
PO RP	19	5	66	10	-0,99
PSL	4	12	73	11	-1,90
PiS	24	19	47	9	-0,54
Samoobrona	3	12	58	27	-1,64
SLD	5	7	77	11	-1,95
UW	19	17	52	11	-0,94

Tabela 12

Elektoraty ugrupowań politycznych	Czy, ogólnie rzecz biorąc, Samoobrona budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć? (Skala od +3 do -3)				
	Sympatia (od +3 do +1)	Obojętność (0)	Niechęć (od -1 do -3)	Trudno powiedzieć/ nie znam	Średnia ocen
	w procentach				
LPR	24	31	31	15	-0,31
PO RP	14	0	86	0	-2,11
PSL	25	21	49	5	-0,60
PiS	9	22	65	4	-1,49
Samoobrona	83	9	5	3	1,95
SLD	9	15	73	3	-1,72
UW	0	18	82	0	-2,38

Tabela 13

Elektoraty ugrupowań politycznych	Czy, ogólnie rzecz biorąc, SLD budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć? (Skala od +3 do -3)				
	Sympatia (od +3 do +1)	Obojętność (0)	Niechęć (od -1 do -3)	Trudno powiedzieć/ nie znam	Średnia ocen
	w procentach				
LPR	6	14	70	10	-1,52
PO RP	15	13	70	3	-1,53
PSL	24	25	44	7	-0,35
PiS	3	21	72	4	-1,63
Samoobrona	26	27	38	8	-0,54
SLD	87	10	2	1	1,96
UW	33	11	56	0	-0,84

Tabela 14

Elektoraty ugrupowań politycznych	Czy, ogólnie rzecz biorąc, SKL-RNP budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć? (Skala od +3 do -3)				
	Sympatia (od +3 do +1)	Obojętność (0)	Niechęć (od -1 do -3)	Trudno powiedzieć/ nie znam	Średnia ocen
	w procentach				
LPR	5	11	17	67	-0,70
PO RP	6	8	48	38	-1,31
PSL	0	8	40	52	-1,76
PiS	7	16	38	39	-0,88
Samobrona	1	13	18	67	-1,17
SLD	2	10	42	46	-1,61
UW	10	14	34	41	-0,55

Tabela 15

Elektoraty ugrupowań politycznych	Czy, ogólnie rzecz biorąc, UPR budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć? (Skala od +3 do -3)				
	Sympatia (od +3 do +1)	Obojętność (0)	Niechęć (od -1 do -3)	Trudno powiedzieć/ nie znam	Średnia ocen
	w procentach				
LPR	8	13	42	37	-1,04
PO RP	6	15	63	16	-1,30
PSL	4	18	40	38	-1,02
PiS	9	18	50	23	-0,99
Samoobrona	0	13	33	54	-1,41
SLD	4	15	59	22	-1,39
UW	27	22	48	2	-0,34

Tabela 16

Elektoraty ugrupowań politycznych	Czy, ogólnie rzecz biorąc, UP budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć? (Skala od +3 do -3)				
	Sympatia (od +3 do +1)	Obojętność (0)	Niechęć (od -1 do -3)	Trudno powiedzieć/ nie znam	Średnia ocen
	w procentach				
LPR	5	28	50	17	-1,04
PO RP	9	24	65	2	-1,27
PSL	7	31	46	16	-0,83
PiS	2	26	65	7	-1,49
Samoobrona	15	19	43	23	-0,77
SLD	38	28	23	11	0,29
UW	28	37	35	0	-0,33

Tabela 17

Elektoraty ugrupowań politycznych	Czy, ogólnie rzecz biorąc, UW budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć? (Skala od +3 do -3)				
	Sympatia (od +3 do +1)	Obojętność (0)	Niechęć (od -1 do -3)	Trudno powiedzieć/ nie znam	Średnia ocen
	w procentach				
LPR	8	26	50	16	-0,98
PO RP	30	21	47	3	-0,28
PSL	6	17	61	16	-1,53
PiS	16	24	53	8	-0,87
Samoobrona	10	18	51	21	-1,16
SLD	16	23	50	10	-0,72
UW	96	0	4	0	2,41

Tabela 18

Elektoraty ugrupowań politycznych	Czy, ogólnie rzecz biorąc, ZChN budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć? (Skala od +3 do -3)				
	Sympatia (od +3 do +1)	Obojętność (0)	Niechęć (od -1 do -3)	Trudno powiedzieć/ nie znam	Średnia ocen
	w procentach				
LPR	28	17	26	29	-0,04
PO RP	11	14	65	10	-1,10
PSL	5	6	57	32	-1,78
PiS	18	14	45	23	-0,84
Samoobrona	15	17	35	33	-0,87
SLD	2	13	67	17	-1,94
UW	15	11	60	15	-1,19

Obraz sceny politycznej, jaki wyłania się ze wskazań badanych, sugeruje kilka osi podziałów politycznych. Ciągłe żywy wydaje się utrzymujący się od wielu lat podział na lewicę i prawicę, w którym istotnym elementem było zróżnicowanie według kryterium stosunku do PRL. Charakterystyczne jest, że elektoraty największych partii wywodzących się z poprzedniego systemu - SLD i PSL w dalszym ciągu łączy nie sympatii, natomiast oba najsilniej odrzucają RS - ugrupowanie pozostające spadkobiercą AWS. Dodatkowy podział strukturyzujący scenę polityczną można określić jako podział na partie proliberalne i prosocjalne. Sympatia łączy z jednej strony zwolenników PO, PiS i UW, z drugiej zaś elektorat SLD oraz wyborców PSL i UP. Nie sympatii łączy także zwolenników ugrupowań radykalnych, dla których populizm jest jednym z ważniejszych odniesień politycznych. Z relatywnie sporą sympatią odnoszą się do siebie elektoraty LPR i Samoobrony, stosunkowo najmniej sympatyzują z nimi zwolennicy PO. Zrozumiałe, że z relatywnie dużą dozą sympatii odnoszą się do siebie sympatycy obu partii chłopskich - PSL i Samoobrony, choć władze tych ugrupowań silnie i czasami bezpardonowo ze sobą konkurują. Warto jeszcze podkreślić, że wartości, do których odwołuje się PiS, są w stanie przyciągnąć sympatię elektoratów zarówno PO, jak i LPR czy PSL.

Polacy mają negatywny stosunek do partii politycznych. Najwięcej takich emocji wzbudza spadkobierca AWS, głównego ugrupowania poprzedniej koalicji rządowej, czyli Ruch Społeczny. Ponad połowa Polaków z niechęcią odnosi się także do Samoobrony. Do ugrupowań najczęściej budzących niechęć zaliczają się również UW, LPR oraz ZChN. Natomiast relatywnie najlepiej odbieranym ugrupowaniem polskiej sceny politycznej jest Prawo i Sprawiedliwość. Partia ta stosunkowo najczęściej budzi sympatię badanych, a poziom niechęci do niej jest też w porównaniu z innymi ugrupowaniami relatywnie niski.

Opracowała
Agnieszka CYBULSKA

A N E K S

Tabela 1. Czy, ogólnie rzecz biorąc, **LPR** budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć? (%)

	Niechęć	Obojętność	Sympatia	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	47	16	17	20	1035
Płeć					
Mężczyźni	54	16	16	15	497
Kobiety	41	16	18	25	538
Wiek					
18-24 lat	48	13	12	27	161
25-34	49	18	12	21	187
35-44	44	23	17	16	184
45-54	55	16	15	14	209
55-64	48	14	22	16	121
65 lat i więcej	36	10	26	27	172
Miejsce zamieszkania					
Wieś	33	19	20	27	380
Miasto do 20 tys.	54	16	15	15	126
20-100 tys.	53	17	16	14	204
101-500 tys.	48	15	18	19	193
501 tys. i więcej mieszk.	71	6	11	12	133
Wykształcenie					
Podstawowe	29	18	24	30	295
Zasadnicze zawodowe	43	19	18	20	275
Średnie	60	12	12	16	334
Wyższe	65	15	13	7	130
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	60	21	9	10	81
Prac. umysł. niż. szczebla	61	14	14	12	95
Pracownicy fiz.-umysł.	45	21	16	18	91
Robotnicy wykwalifikowani	44	31	15	10	80
Robotnicy niewykwalifik.	42	3	25	30	34
Rolnicy	45	13	19	23	50
Pracujący na własny rach.	74	5	12	9	43
Bierni zawodowo					
Renciści	32	20	20	28	130
Emeryci	45	9	25	21	203
Uczniowie i studenci	57	7	13	23	65
Bezrobotni	40	20	14	26	127
Gospodynie domowe i inni	44	19	5	32	34
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	59	20	11	10	180
społecz. właścicieli	31	23	28	17	71
prywatnych i państwa	60	12	12	15	177
sekt. prywat. poza rolnict.	42	14	15	29	47
prywatnym gosp. rolnym					
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	36	14	24	27	141
300-399	56	19	12	14	86
400-599	37	22	22	20	175
600-800	50	14	22	14	161
Powyżej 800 zł	66	13	10	11	167
Ocena własnych war. mater.					
Złe	40	17	22	22	331
Średnie	47	16	16	21	466
Dobre	58	15	12	15	237
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	28	16	30	26	63
Raz w tygodniu	43	16	19	21	497
1-2 razy w miesiącu	46	20	20	14	166
Kilka razy w roku	59	14	11	17	208
W ogóle nie uczestniczy	58	12	7	23	99
Poglądy polityczne					
Lewica	65	13	9	13	253
Centrum	52	19	12	17	266
Prawica	41	15	33	11	259
Trudno powiedzieć	31	17	14	38	256

Tabela 2. Czy, ogólnie rzecz biorąc, **PO RP** budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć? (%)

	Niechęć	Obojętność	Sympatia	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	41	21	17	21	1033
Płeć					
Meżczyźni	45	22	18	15	497
Kobiety	38	20	16	26	537
Wiek					
18-24 lat	30	23	23	23	161
25-34	34	28	21	17	187
35-44	47	21	17	15	184
45-54	51	18	14	18	209
55-64	45	21	19	15	121
65 lat i więcej	39	15	8	37	170
Miejsce zamieszkania					
Wies	34	22	16	28	380
Miasto do 20 tys.	45	18	12	25	126
20-100 tys.	47	22	13	17	202
101-500 tys.	44	18	20	18	193
501 tys. i więcej mieszk.	45	22	25	8	133
Wykształcenie					
Podstawowe	37	16	15	32	293
Zasadnicze zawodowe	47	20	10	23	275
Średnie	45	23	18	14	334
Wysze	30	28	33	9	130
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	39	28	26	7	81
Prac. umysł. niż. szczebla	34	26	29	10	95
Pracownicy fiz. - umysł.	35	31	14	20	91
Robotnicy wykwalifikowani	60	15	10	15	80
Robotnicy niewykwalifik.	47	11	23	19	34
Rolnicy	67	14	3	16	50
Pracujący na własny rach.	41	23	25	12	43
Bierni zawodowo					
Renciści	32	21	17	30	128
Emeryci	45	16	10	29	203
Uczniowie i studenci	33	21	28	18	65
Bezrobotni	39	17	16	27	127
Gospodynie domowe i inni	35	30	9	26	34
Pracuje w:					
inst. państw. publicznej	47	22	20	11	180
społce właścicieli	35	34	23	8	71
prywatnych i państwa	40	18	22	19	177
sekt. pryw. poza rolnict.	60	23	0	17	47
prywatnym gośp. rolnym					
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	39	15	14	32	141
300-399	49	20	15	16	86
400-599	43	19	14	23	175
600-800	46	26	11	17	161
Powyżej 800 zł	42	21	28	9	167
Ocena własnych war. mater.					
Złe	40	17	17	26	331
Średnie	47	20	13	20	466
Dobre	32	28	24	16	236
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	33	12	17	38	63
Raz w tygodniu	41	20	18	21	495
1-2 razy w miesiącu	41	26	18	15	166
Kilka razy w roku	45	23	13	19	208
W ogóle nie uczestniczy	42	17	18	23	99
Poglądy polityczne					
Lewica	54	22	11	13	253
Centrum	39	28	18	15	266
Prawica	38	18	30	14	259
Trudno powiedzieć	34	16	8	42	255

Tabela 3. Czy, ogólnie rzecz biorąc, **PiS** budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć?
(%)

	Niechęć	Obojętność	Sympatia	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	29	23	30	18	1034
Płeć					
Meżczyźni	32	24	31	13	495
Kobiety	27	22	29	22	539
Wiek					
18-24 lat	30	27	23	19	161
25-34	33	21	31	15	187
35-44	27	28	30	15	184
45-54	34	26	29	11	208
55-64	27	20	37	16	121
65 lat i więcej	24	14	30	32	173
Miejsce zamieszkania					
Wies	24	22	30	24	381
Miasto do 20 tys.	29	18	35	18	126
20-100 tys.	33	28	24	15	204
101-500 tys.	29	27	28	16	191
501 tys.i więcej mieszk.	40	18	36	7	133
Wykształcenie					
Podstawowe	24	23	26	27	296
Zasadnicze zawodowe	36	21	24	19	274
Średnie	31	23	34	12	334
Wysze	24	28	40	9	130
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	22	35	33	9	81
Prac.umysł.niz.szczebła	24	30	36	10	95
Pracownicy fiz.-umysł.	33	21	31	14	91
Robotnicy wykwalifikowani	40	23	22	15	80
Robotnicy niewykwalifik.	40	16	24	20	34
Rolnicy	53	12	25	11	50
Pracujący na własny rach.	37	26	31	7	43
Bierni zawodowo					
Renciści	27	13	35	25	128
Emeryci	26	17	32	25	204
Uczniowie i studenci	22	39	23	16	65
Bezrobotni	30	25	23	22	127
Gospodynie domowe i inni	18	28	30	24	34
Pracuje w:					
inst. państw. publicznej	27	28	31	13	180
spółce właścicieli	31	24	42	2	71
prywatnych i państwa	36	24	26	15	177
sekt. pryw. poza rolnict.	48	17	22	13	47
prywatnym gośp. rolnym					
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	29	20	23	28	141
300-399	31	22	31	16	86
400-599	28	23	32	17	174
600-800	29	25	32	14	161
Powyżej 800 zł	38	21	27	13	167
Ocena własnych war. mater.					
Złe	29	21	29	21	330
Średnie	30	22	31	17	466
Dobre	30	27	29	15	239
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	26	12	30	31	63
Raz w tygodniu	25	25	30	20	495
1-2 razy w miesiącu	22	26	41	11	168
Kilka razy w roku	40	22	24	14	208
W ogóle nie uczestniczy	43	15	22	19	99
Poglądy polityczne					
Lewica	43	21	24	11	253
Centrum	32	25	28	15	266
Prawica	18	23	50	9	258
Trudno powiedzieć	25	23	16	36	256

Tabela 4. Czy, ogólnie rzecz biorąc, **PSL** budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć? (%)

	Niechęć	Obojętność	Sympatia	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	36	26	23	15	1034
Płeć					
Mężczyźni	38	26	25	11	495
Kobiety	35	26	20	19	539
Wiek					
18-24 lat	41	24	15	20	161
25-34	38	29	21	12	187
35-44	35	30	22	12	184
45-54	42	25	26	8	208
55-64	35	25	28	12	121
65 lat i więcej	25	21	26	27	173
Miejsce zamieszkania					
Wies	23	23	35	18	381
Miasto do 20 tys.	38	24	25	13	126
20-100 tys.	39	31	16	14	204
101-500 tys.	46	25	12	17	191
501 tys. i więcej mieszk.	54	28	11	7	133
Wykształcenie					
Podstawowe	28	24	28	20	296
Zasadnicze zawodowe	37	22	25	16	274
Średnie	39	27	21	13	334
Wysze	47	35	12	6	130
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	46	42	7	4	81
Prac. umysł. niż. szczebla	43	28	20	10	95
Pracownicy fiz. - umysł.	46	26	17	12	91
Robotnicy wykwalifikowani	39	36	17	9	80
Robotnicy niewykwalifik.	33	16	27	25	34
Rolnicy	33	19	47	1	50
Pracujący na własny rach.	48	38	10	4	43
Bierni zawodowo					
Renciści	26	17	36	21	128
Emeryci	31	24	25	21	204
Uczniowie i studenci	42	28	13	17	65
Bezrobotni	29	22	26	24	127
Gospodynie domowe i inni	43	24	18	15	34
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	40	32	19	9	180
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	49	27	20	4	71
sekt. prywat. poza rolnict.	46	31	11	12	177
prywatnym gosp. rolnym	25	26	48	1	47
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	26	20	31	23	141
300-399	39	23	28	10	86
400-599	36	27	23	14	174
600-800	37	30	23	10	161
Powyżej 800 zł	47	23	20	10	167
Ocena własnych war. mater.					
Złe	36	23	25	17	330
Średnie	37	25	23	15	466
Dobre	36	33	19	12	239
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	40	19	15	25	63
Raz w tygodniu	33	29	24	14	495
1-2 razy w miesiącu	33	21	34	12	168
Kilka razy w roku	36	26	22	16	208
W ogóle nie uczestniczy	58	22	4	16	99
Poglądy polityczne					
Lewica	35	26	30	9	253
Centrum	34	30	26	10	266
Prawica	45	26	19	10	258
Trudno powiedzieć	32	21	16	31	256

Tabela 5. Czy, ogólnie rzecz biorąc, **Samoobrona** budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć? (%)

	Niechęć	Obojętność	Sympatia	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	52	14	21	13	1034
Płeć					
Meżczyźni	57	12	23	8	495
Kobiety	48	16	19	17	539
Wiek					
18-24 lat	50	15	23	13	161
25-34	53	16	22	8	187
35-44	58	14	16	12	184
45-54	58	14	20	8	208
55-64	51	17	22	10	121
65 lat i więcej	42	11	20	27	173
Miejsce zamieszkania					
Wies	31	18	34	18	381
Miasto do 20 tys.	67	9	14	10	126
20-100 tys.	60	16	11	13	204
101-500 tys.	61	11	18	10	191
501 tys.i więcej mieszk.	77	10	8	6	133
Wykształcenie					
Podstawowe	33	17	30	20	296
Zasadnicze zawodowe	44	15	26	15	274
Średnie	63	15	14	8	334
Wysze	85	6	4	5	130
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	79	11	5	4	81
Prac.umysł.niz.szczebla	79	12	4	5	95
Pracownicy fiz.- umysł.	48	20	24	9	91
Robotnicy wykwalifikowani	57	13	24	7	80
Robotnicy niewykwalifik.	37	13	31	19	34
Rolnicy	28	12	54	6	50
Pracujący na własny rach.	80	3	15	1	43
Bierni zawodowo					
Renciści	39	16	24	20	128
Emeryci	48	14	19	19	204
Uczniowie i studenci	54	15	21	10	65
Bezrobotni	42	16	23	19	127
Gospodynie domowe i inni	36	26	21	17	34
Pracuje w:					
inst. państw. publicznej	72	10	12	6	180
spółce właścicieli	56	20	21	2	71
prywatnych i państwa	65	11	14	9	177
sekt. pryw. poza rolnict.	21	15	56	8	47
prywatnym gośp. rolnym					
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	37	10	33	20	141
300-399	52	18	18	11	86
400-599	45	22	22	12	174
600-800	54	17	22	7	161
Powyżej 800 zł	77	6	9	8	167
Ocena własnych war. mater.					
Złe	46	14	26	14	330
Średnie	51	14	20	14	466
Dobre	63	15	13	8	239
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	34	29	12	25	63
Raz w tygodniu	51	14	20	15	495
1-2 razy w miesiącu	40	20	35	5	168
Kilka razy w roku	62	9	19	10	208
W ogóle nie uczestniczy	67	10	8	14	99
Poglądy polityczne					
Lewica	61	12	19	8	253
Centrum	54	14	24	8	266
Prawica	59	13	20	8	258
Trudno powiedzieć	35	17	19	28	256

Tabela 6. Czy, ogólnie rzecz biorąc, **SLD** budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć? (%)

	Niechęć	Obojętność	Sympatia	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	43	19	25	14	1034
Płeć					
Mężczyźni	45	18	27	10	495
Kobiety	41	20	23	17	539
Wiek					
18-24 lat	46	25	16	13	161
25-34	47	13	27	13	187
35-44	40	23	24	12	184
45-54	42	20	29	8	208
55-64	43	18	31	8	121
65 lat i więcej	38	14	22	27	173
Miejsce zamieszkania					
Wies	40	24	17	20	381
Miasto do 20 tys.	47	11	29	13	126
20-100 tys.	37	20	33	10	204
101-500 tys.	47	18	25	11	191
501 tys. i więcej mieszk.	51	13	32	5	133
Wykształcenie					
Podstawowe	38	23	19	20	296
Zasadnicze zawodowe	45	17	29	10	274
Średnie	42	19	26	9	334
Wysze	52	13	31	5	130
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	54	20	22	4	81
Prac. umysł. niż. szczebla	44	15	36	5	95
Pracownicy fiz. - umysł.	48	18	23	12	91
Robotnicy wykwalifikowani	41	20	27	12	80
Robotnicy niewykwalifik.	34	26	20	20	34
Rolnicy	46	25	23	6	50
Pracujący na własny rach.	49	22	22	7	43
Bierni zawodowo					
Renciści	31	24	27	18	128
Emeryci	43	12	27	18	204
Uczniowie i studenci	42	22	25	10	65
Bezrobotni	44	19	17	20	127
Gospodynie domowe i inni	37	25	18	20	34
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	40	19	33	8	180
społce właścicieli	47	30	20	3	71
prywatnych i państwa	50	15	23	12	177
sekt. pryw. poza rolnict.	40	31	21	8	47
prywatnym gosp. rolnym					
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	39	21	17	23	141
300-399	44	12	31	12	86
400-599	46	21	21	12	174
600-800	40	19	34	6	161
Powyżej 800 zł	46	15	34	5	167
Ocena własnych war. mater.					
Złe	45	20	20	15	330
Średnie	46	16	23	14	466
Dobre	33	22	35	9	239
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	49	12	15	24	63
Raz w tygodniu	43	19	24	15	495
1-2 razy w miesiącu	43	25	24	8	168
Kilka razy w roku	36	19	34	11	208
W ogóle nie uczestniczy	49	15	19	17	99
Poglądy polityczne					
Lewica	23	17	55	5	253
Centrum	38	27	25	10	266
Prawica	71	11	10	8	258
Trudno powiedzieć	39	21	9	31	256

Tabela 7. Czy, ogólnie rzecz biorąc, **UW** budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć? (%)

	Niechęć	Obojętność	Sympatia	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	47	19	12	22	1032
Płeć					
Meżczyźni	53	20	11	15	495
Kobiety	41	19	13	28	537
Wiek					
18-24 lat	43	20	15	22	161
25-34	39	27	15	19	187
35-44	49	22	11	18	184
45-54	56	14	12	17	208
55-64	53	22	9	16	120
65 lat i więcej	42	10	9	39	172
Miejsce zamieszkania					
Wies	43	17	10	30	379
Miasto do 20 tys.	56	9	12	23	126
20-100 tys.	44	26	12	19	204
101-500 tys.	43	25	14	18	191
501 tys. i więcej mieszk.	60	14	16	10	133
Wykształcenie					
Podstawowe	40	16	10	34	294
Zasadnicze zawodowe	53	17	6	25	274
Średnie	51	20	14	14	334
Wysze	37	31	24	8	130
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	44	27	21	8	81
Prac. umysł. niż. szczebla	39	28	23	10	95
Pracownicy fiz. - umysł.	48	21	14	17	91
Robotnicy wykwalifikowani	48	34	4	15	80
Robotnicy niewykwalifik.	42	4	24	30	34
Rolnicy	66	13	6	15	50
Pracujący na własny rach.	62	13	11	14	43
Bierni zawodowo					
Renciści	43	14	8	35	128
Emeryci	47	17	8	28	202
Uczniowie i studenci	44	15	22	18	65
Bezrobotni	52	14	6	28	127
Gospodynie domowe i inni	30	28	13	28	34
Pracuje w:					
inst. państw. publicznej	47	22	17	13	180
społce właścicieli	41	31	20	8	71
prywatnych i państwa	48	22	12	18	177
sekt. pryw. poza rolnict.	57	16	10	17	47
prywatnym gośp. rolnym					
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	43	14	7	35	141
300-399	61	12	9	18	86
400-599	45	24	10	21	174
600-800	50	23	10	17	161
Powyżej 800 zł	46	21	21	12	167
Ocena własnych war. mater.					
Złe	49	15	8	28	330
Średnie	46	21	11	21	466
Dobre	45	21	20	15	237
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	24	27	13	37	63
Raz w tygodniu	49	16	12	23	495
1-2 razy w miesiącu	43	31	10	15	166
Kilka razy w roku	52	16	13	19	208
W ogóle nie uczestniczy	48	15	15	23	99
Poglądy polityczne					
Lewica	54	20	13	12	253
Centrum	50	23	11	17	266
Prawica	48	19	19	13	257
Trudno powiedzieć	36	14	4	45	256